

Sangens Kraft

- skulle jeg gøre det om, ville jeg starte lærergerningen med musikken

Interview med Jette Buchanan

af Erik Lyhne

Jette Buchanan f. 1947.

Lærereksamen i 1970 med linjefagene engelsk og billedkunst.

Linjefag i musik 1994.

Kursus i musik, bevægelse og drama på Gedved Seminarium 1994-97

Et års skiveorlov 1994-95 Ansat som lærer på Rundhøjskolen 1970 - 1991

Udgivelser:

Sing it out. Dansk Sang 2000

Sing it out 2. Dansk Sang 2003

Sing it out 3. Dansk Sang 2005

Kursusgiver med baggrund i disse udgivelser.

Rødt kort til mobning. Dansk Sang 2005

Har siden 1996 udgivet en lang række danske sange i materialer fra Dansk Sang, bl.a. sammen med Lars Bonde, Steen Lerche og Christian Vardinghus-Nielsen.

Medlem af bestyrelsen i Folkeskolens Musiklærerforening, Århus afd. fra 1995 til 2001

Medlem af Danmarks Musiklærerforenings hovedbestyrelse fra 1996-2000

Hvad betyder musik for livet og for mennesker?

Jeg kan ikke forestille mig livet uden musik. Vi oplever også, hvor meget musik fylder i børn og unges hverdag. Derfor bør det være både forældrenes og musiklærernes ansvar at give børnene en chance for at være en del af musikken i forskellige genrer, så det musikalske univers ikke bliver for snævert. Det vil ruste børn og unge til at sortere i den musik, der som en lydlig flodbølge vælter ud fra alle medier.

Musik påvirker stemninger. Når man beskæftiger sig meget med musik, er det en selvforstærkende spiral. For jo mere vi oplever og arbejder med musikken, jo bedre bliver vi til at lytte og til at opfatte verden omkring os. Til at høre musikken i naturen og i andre mennesker. Det er også en af grundene til, at vi skal synge og spille med børnene.

Når børnene oplever at være en aktiv del af musikken, så er de med i et fællesskab, der styrker. De glemmer sig selv for en stund til fordel for fællesskabet, og det er sundt.

Musikken bliver desværre nedprioriteret i både pædagog- og læreruddannelsen, det er simpelthen en utilgivelig brøler, der her begås. En bølge med langvarige dønninger af uforløst glæde blandt børn og voksne. Samt, håber jeg, ildrøde ører hos de ansvarlige lovgivere.

Du har været lærer i mange år – og kan du fortælle om nogle af dine stjernestunder med børnene?

Jeg har sunget meget med børnene i skolen, men jeg kom selv sent i gang med at blive musiklærer. Omkring 1990 fik jeg et hold, hvor jeg skulle starte en samordnet indskoling sammen med en billedkunstlærer og en sangglad børnehaveklasseleder. Jeg skulle stå for musikken, og vi fik fat i et klaver til klasseværelset. Vi udsmykkede med kunst på væggene og præsenterede børnene for forskellige kunstnere. Denne musisk-æstetiske tilgang til undervisningen påvirkede børnenes "skolegangskvalitet". Æstetik i hverdagen har stor betydning. Farver har stor indflydelse, og musikens væsen smitter af på børnenes humør. Alt sammen noget vi godt ved, men det gav stjernestunder at opleve det sammen med kolleger og børn. Fællessangen skabte tryghed og åbenhed, samt gåsehud af fryd hos os lærere. Man bliver lidt "blød" af at synge, så børnene følte tryghed og fortalte åbent om små og store ting i deres liv. Disse klasser havde jeg til morgensang hver dag i to år, og det var vidunderligt. Jeg skulle fortsætte som klasselærer i den nu kommende 3. klasse og måtte slippe dem i musik, med mindre jeg uddannede mig til musiklærer. Det begyndte jeg så på. Børnene blev prøveklude, hver gang jeg havde været på uddannelsen. For mig var det en privilegeret situation, at børnene var en direkte del af min faglige udvikling. At være i øjenhøjde med eleverne. Samtidig med, at jeg var deres dansk/klasselærer, kunne jeg fortsætte som musiklærer for dem indtil 6. klasse.

Jeg synes, at de børn, vi startede i den samordnede indskoling, bevarede deres kreative måde at angribe det faglige på i resten af deres skoletid. Det betød meget, at vi gav dem tid og rum til at gøre tingene færdige ikke kun i de kreative fag, men hvor det kunne lade sig gøre. Når vi malede, rammede vi billederne ind og holdt nogle gange fernisering i forbindelse med forældremøde, hvor eleverne startede mødet med at fortælle om deres billeder, synge/spille nye sange, læse digte m.m. Vi havde sjældent konflikter i klassen. Børnene mente, at det bl.a. skyldtes, at vi altid startede med at synge, og så var det svært at være uvenner bagefter. Morgensangen blev siddende i kroppen.

Tre gange i min tid som lærer har jeg fulgt eleverne som klasselærer fra 1. – 9. klasse. Det har været en stor livskvalitet i mit arbejde. Det har givet en frodig grobund for undervisning på tværs. Jeg har på en naturlig måde kunnet inddrage mine linjefag i danskundervisningen, da engelsk, musik og billedkunst for mig spiller meget naturligt sammen med dansk og klasselærerrollen. Desværre er det ikke mange steder, man kan gøre det mere, med den aldersopdelte skole der er de fleste steder.

Hvad har det betydet for dig at være sammen med børnene omkring musikken?

Det har været inspirerende at være sammen med børn i store og små projekter. Deres meningsudvekslinger eller løst hængende udsagn har ofte inspireret til sangtekster. I skolen har jeg gang på gang oplevet børns begejstring for at synge sammen. Det smitter. Børns glæde ved at bevæge sig til musik helt fra små er noget, jeg især har oplevet igennem mine børnebørn. De to ældste har siden fem-seksårs alderen fået en meget fysisk og legende tilgang til musik og bevægelse igennem musikklubben Kucheza* i Århus. De er nu 15 og 19 år, og musikken er blevet en naturlig del af deres måde at bevæge sig i verden på. Da de var små, deltog jeg selv på Kucheza-holderet. Her blev musikken først og fremmest leget ind, og der var meget tid til saftevand og samvær, der ikke lige handlede om musik. Selv om børnene bliver i Kucheza til 16-17 års alderen, er det ikke nodelære eller soloinstrument, der sættes på, men derimod fællesskabets spilleglæde, improvisation, sang og dans. Det musikalske fællesskab har stor indflydelse på børnenes gensidige respekt uanset alder.

Hvordan kom musik og bevægelse ind i dine musiktimer?

Jeg brugte sanglege og andre bevægelseslege i musiktimerne, men savnede at få krop og bevægelse noget mere med hos de lidt større børn. Det var ikke centralt på lærerseminariets linjefagsuddannelse. Derfor søgte og fik jeg et tre-årigt kursus på Gedved Seminarium. På kurset var krop, musik og bevægelse i fokus. Jeg oplevede, at vi kunne skabe musik med klap, rytmer, stamp og bevægelse. Altså uden nødvendigvis at skulle spille på instrumenter. Alle kunne umiddelbart tage del. Det bekræftede mig i, at jo flere fælles oplevelser vi kan give børn med musik, desto større selvværd får de. Giver vi dem mulighed for at udvikle sig i en tryk musikalsk sammenhæng, vil det præge dem også efter skoletid. Når nu mange politikere og skolefolk anerkender børn og unges musiske tilgang til tilværelsen som et stort og vigtigt potentiale i fremtidens samfund, så er det nedslående og uforståeligt, at timetal og undervisningsplaner synes at underminere netop de musisk-æstetiske fag. Vi ser denne nedprioritering både på lærerseminarier, pædagogseminarier og i folkeskolen, og det synes jeg er rigtig ærgerligt. Der kræves et håndværk indenfor alle de kreative fag, før man kan forvente, at den musiske tilgang til fagene bliver praktisk mulig og med kvalitet. Både blandt lærere og elever. Jeg ville ønske, at retten til at lære at spille et instrument blev ligestillet med retten til at lære at læse. Begge dele åbner på forskellig vis døre til oplevelser og nye fællesskaber. Begge kompetencer kræver disciplin og udvikler ens personlighed til gavn for ens selvværd og dermed for fællesskabet.

Hvordan bruger du musikken som redskab til indlæring?

Når jeg tænker tilbage til min skoletid i halvtresserne, så var det bedste på skemaet engelsk. Den simple grund var, at vores engelsklærer altid havde banjoen med, så vi kunne starte med et par sange hver engelsktime.

I 1996 og to år frem var jeg som engelsklærer med i et EU projekt. Målet var at udvikle nye undervisningsmetoder på 6. og 7. klassetrin uden bøger og at udveksle erfaringer med lærere fra Wales, Frankrig, Tyskland og Catalonien. Vore undervisningsforløb blev filmet først i sjette klasse og siden i samme klasse et år senere. Her over den periode mødtes vi lærere i de respektive lande for at overvære sprogundervisning og for at evaluere filmene og effekten af den musiske tilgang til indlæring af fremmedsprog.

Jeg valgte at bruge musik, collage og lyrik i mit forløb. Det gav mig senere lyst til at skrive "Sing it Out" serien. Lars Bonde har udgivet "Play it Out" to sammenspilshæfter over sangene fra "Sing it Out" til brug i musiklokalet. "Sing it Out" serien bygger på, at bevægelse, sang og leg fremmer indlæringen og gør dig glad. Man husker, det man gør. Kroppen husker. Sanserne husker.

Hvordan førte det til bogen "Rødt kort til mobning"?

Igennem mit liv og mit arbejde har jeg selvfølgelig oplevet, hvordan både vi voksne og børn har behov for at mobbe hinanden. Min oplevelse har været, at mobberen ofte har et meget lille selvværd. At vedkommende får en følelse af magt og tilfredsstillelse ved at "stå" på andre og derved aflede fokus fra sig selv. Det er svært at få mobning til at ophøre. Angsten for selv at blive offer lurer. Vi skal altså som lærere styrke børns og hinandens selvværd som et værn mod mobning.

Et rigtig godt våben er fællesskabet, der bl.a. styrkes igennem sang og musik. Vi er sårbare, når vi åbner op og synger, eller når vi er en del af et sammenspil. Derfor styrker det den enkeltes selvværd i meget høj grad, når det lykkes at skabe noget sammen med andre.

Jeg følte på et tidspunkt, at eleverne blev mere fokuserede på sig selv i stedet for "vi" som det vigtige, for at en klasse kunne fungere. Forældrene blev ligeledes mere fokuserede på deres eget barn end på, at klassen skulle fungere.

"Rødt kort til mobning" er mit bud på en musisk tilgang til at udtrykke holdninger, tage stilling til det at være menneske og til, hvordan vi trives sammen med andre. Blive opmærksomme på, hvordan vi hver dag påvirker andre gennem ord og handling i både negativ og positiv retning. Erfare hvor meget vores kropssprog alene udtrykker i samvær med andre. Hvor meget vores måde at tale til hinanden på betyder.

I "Rødt kort til mobning" bygges samarbejdet og diskussionerne op med afsæt i sangenes indhold, oplæg til løsning af opgaver ud fra indlevelse i tegninger, ordsprog, citater, små historier og fabler.

En CD med sangene er indspillet af professionelle musikere og er en del af bogen. Derfor kan alle lærere bruge bogen i dansk, musik, billedkunst og kristendomskundskab.

Det er velkendt, at børn og for den sags skyld også voksne lærer bedst/arbejder bedst, når man føler sig accepteret. Sangen samler energien i klasseværelset og giver grobund for en ny dags indlæring og et samvær, hvor mobning bliver svag. Derfor er musikken også en god åbner for ærlige samtaler om et tema som mobning. Morgensang på arbejdspladsen er også ved at liste sig ind. Herligt!

Hvordan har du bevaret gejsten inden for dit felt?

Gejsten holdes i live af de dage, hvor tingene lykkes i samvær med børn i kreativ/musiske sammenhænge. Et godt og humorfyldt fællesskab på mit lærerværelse på Rundhøjskolen.

En anden uundværlig del af at kunne bevare inspirationen er kurser og efteruddannelse. Det er simpelthen nødvendigt for at kunne bevare gejsten.

Jeg har bl.a. udviklet mig via musikkurser, årskursus i dansk, billedkunst og som nævnt tidligere også linjefagsuddannelse i musik og efteruddannelse i Gedved. Alt sammen før IT bølgen, hvor Århus Kommune helt ophørte med at bevilge kurser i de kreative fag og i sprogfag. Skolen lever igennem begejstrede lærere, der brænder for deres fag og for børn, så det er naturligvis rigtig kritisk, at efteruddannelse i mange væsentlige fag stort set er ikke eksisterende.

På et tidspunkt tog jeg et års orlov for at gå på "Skriveskolen" i Århus. Her var der undervisning af forfattere, lyrikere og journalister. Det er klart, at det var meget inspirerende, også for min undervisning efterfølgende i skolen. I den periode skrev jeg mine første sangtekster til Lars Bondes melodier. De blev brugt i bøgerne "De store spiller" og "De store synger". Det er sjovt og ansvarsfuldt at skrive sange målrettet mod børn i skolen. At vide, at ens tekster bliver sunget og brugt af andre, er en stadig inspirationskilde.

For mig hænger musik, sprog og billedkunst sammen. Jeg hører musik i lyrik, i litteratur, i billeder

og ser billeder i lyrik og musik. Når jeg tænker tilbage, tænker jeg på, at kunne jeg gøre det om, ville jeg have startet med musikken i min uddannelse. Det har været af stor betydning for mig og min årgang, at alle lærerstuderende på Marselisborg Seminarium i 1967 skulle have grundkursus i musik det første år, med afsluttende eksamen i et selvvalgt instrument. Hvor blev det grundkursus af i læreruddannelsen?

Du har været syg i flere år. Hvilken betydning har musikken haft for dig?

På niende år har jeg kræft, og så bliver man opmærksom på mange gode detaljer i tilværelsen. Da kræften dukkede op igen i oktober 2008, var det med en knude på halsen. Noget jeg kunne se og føle. Det var nyt, for ellers har det været noget lumsk usynligt udefinerbart inde i kroppen.

At musik åbner for sanserne og rører een indvendig, er ikke nyt, men for mig var sangterapi noget nyt. Det kom mig for øre, at en kvinde holdt sin sygdom i ave ved hjælp af sang. Det måtte prøves. Jeg fandt frem til Birgit Lynges** (cand.phil. i musikvidenskab og musikolog), som netop havde en kursusrække i sangterapi hos Kræftens Bekæmpelse. Som navnet antyder, er det behandling via sang, en metode hun beskriver som et musiksk udviklingsprogram til healing

ved efterbehandling af livstruende sygdomme, så som kræft. Det foregår ved hjælp af sangterapi, guidet totalafspænding og forbøn. Jeg kan beskrive en lille del af min oplevelse: Vi står seks mennesker i kreds. Lukkede øjne så vi helt koncentrerer os om sangen. Sammen synger vi "Dona nobis pacem" på samme tone indtil sidste stavelse af "pacem", hvor hver enkelt finder sin egen nye tone (op eller ned). Denne tone bliver så ens nye syngetone, indtil sidste stavelse af "pacem" fører een et nyt sted hen, og så fremdeles. Jeg fik en oplevelse af at være del af en form for munkesang. Harmonier og disharmonier i langsomt tempo, kraftfuldt. Det stod på i ca. 20-30 minutter. Man bliver helt rolig indeni. Hver enkelt deltager prøver at sende den fremkomne lyd forskellige steder hen i kroppen. Jeg blev meget overrasket over, at jeg, guidet af Birgit, faktisk kunne massere mine fødder indefra via tanke/ lyd. Jeg kunne mærke lyden fysisk. Foden vibrerede. Efterhånden følte jeg mig i stand til at kunne lægge lyden/sangen omkring det syge sted. Efter fire kursugange kunne jeg mærke at knuden var blevet mindre.

Jeg synes, det er interessant, at der er folk som Birgit Lynges, der i øjeblikket prøver at bevise sangens helende kraft. Spændende tanke, at man måske i fremtiden kan gå til sin læge, og denne udskriver en recept på at synge to timer om dagen. Endnu et godt argument for at opprioritere sang og musikundervisningen på seminariets og skolens skema.

Hvad er din fremtidsmusik?

Jeg håber hver dag, at jeg får i morgen med. Udnytter dagen til samvær med familie og venner, til at male/lege med billeder, skrive sangtekster og arbejde med sange i større helheder. Lige nu har Sten Lerche og jeg lagt sidste hånd på en bog om den historiske heks. Sange der bliver kædet sammen af en historie. Den udkommer i år på Dansk Sang. Vores næste projekt handler om engle. Jesper Gottlieb er en ny samarbejdspartner, som jeg i øjeblikket leverer voksentekster til. Vi har to sange med i "Årets danske sange 2008", som også udkommer på Dansk Sang i år. Til efteråret kommer "Kormix" af Tea Thyrre Sørensen. Et hæfte med 12 korarrangementer, hvoraf de 8 er mine tekster til Lars Bondes melodier. Jeg bliver utrolig glad og taknemlig ved tanken om, at børnekor måske vil synge mine tekster.

Jeg ser tiden som et ocean, hvor jeg søsætter sange, som små lette sejlbåde, der bevæger sig til havs.

Man kan ikke sætte varige spor i vand, men blot håbe på at en enkelt båd når sikkert i havn, hvor den måske vil fornøje et syngende menneske.

Mit mantra vil være: At synge er liv.

*Kucheza:

Læs Erik Lyhnes artikel om Kucheza på:
www.lyren.dk og www.kucheza.dk

** Birgit Lynges har hjemmesiden: www.power-design.dk

